

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ «УНІВЕРСУМ»

ПРОГРАМА

КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ

Галузь знань	01 Освіта
Спеціальність	012 Дошкільна освіта
Освітньо-професійна програма	Дошкільна освіта
Освітньо-професійного ступеня	фаховий молодший бакалавр

Програма комплексного кваліфікаційного іспиту для студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта, освітньо-професійної програми Дошкільна освіта, освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр

Програму комплексного кваліфікаційного іспиту затверджено на засіданні циклової комісії з педагогічної освіти

Протокол від 6 березня 2024 № 3

Голова циклової комісії Альона ДОЦЕНКО

Програму комплексного кваліфікаційного іспиту затверджено Педагогічною радою Фахового коледжу «Універсум» Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Протокол від 21 березня 2024 № 5

Голова Педагогічної ради Зоя ГЕЙХМАН

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

У фаховому коледжі «Універсум» Київського столичного університету імені Бориса Грінченка основою підготовки фахівчинь/фахівців освітньо-професійного ступеня фаховий молодший бакалавр є нормативно-правова база освіти: Закон України «Про освіту», Закон України «Про фахову передвищу освіту», «Положення про організацію освітнього процесу в Київському університеті імені Бориса Грінченка» та інші нормативно-правові документи.

Форма Атестації студентів - комплексний кваліфікаційний іспит. Програму комплексного кваліфікаційного іспиту складено з урахуванням програмових вимог до змісту дисциплін циклу професійної та практичної підготовки фахових молодших бакалаврів освітньо-професійної програми Дошкільна освіта.

Мета комплексного кваліфікаційного іспиту полягає у перевірці досягнення програмних результатів навчання, визначених освітньо-професійною програмою, що передбачає єдність теоретичної і практичної професійно-педагогічної підготовки фахового молодшого бакалавра, та їхньої готовності компетентно і відповідально розв'язувати типові задачі професійної діяльності.

Атестація випускниць/випускників проводиться Екзаменаційною комісією на основі аналізу успішності навчання, оцінки якості вирішення випускницями/випускниками професійних завдань, які ставилися на комплексному кваліфікаційному іспиті.

Екзаменаційні білети розроблено з урахуванням теоретичних та практичних завдань з педагогіки та фахових методик, що є визначальними у формуванні професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Практичні завдання з фахових методик спрямовані на виявлення готовності випускниці/випускника вирішувати професійні завдання. Завдання білетів комплексного кваліфікаційного іспиту у своїй сукупності охоплюють матеріал з різних розділів фахових навчальних дисциплін, винесених на комплексний кваліфікаційний іспит, і не повторюють одне одного.

До Атестації допускаються студенти, які виконали навчальний план підготовки фахового молодшого бакалавра.

1. Програмні результати навчання

Випускник/випускниця з дошкільної освіти повинен демонструвати такі програмні результати навчання:

- розуміє і визначає соціально-культурні передумови дошкільної освіти; знаходить типові ознаки і специфіку процесів виховання, навчання, розвитку дітей у ранньому і дошкільному віці;
- розуміє, описує і аналізує явища розвитку, навчання і виховання дітей раннього та дошкільного віку з використанням базових психологічних і педагогічних понять і категорій; розуміє природу і знає вікові особливості дітей з різними рівнями розвитку в нормі, особливості розвитку обдарованих дітей, індивідуальні відмінності дітей з особливими потребами;
- розуміє і визначає особливості провідної – ігрової та інших видів діяльності дітей дошкільного віку, способи їх використання у розвитку дітей раннього і дошкільного віку;
- інтерпретує зміст і вимоги Базового компонента дошкільної освіти в Україні та чинних програм дошкільної освіти, рекомендованих МОН України та обирає відповідні методики для їх забезпечення;
- встановлює зв'язок між педагогічними впливами та досягнутими дітьми результатами; організовує роботу з батьками та іншими суб'єктами освітнього процесу;
- планує освітню роботу з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей дітей раннього і дошкільного віку, дітей з особливими потребами та складає прогнози щодо її ефективності;
- будує цілісний освітній процес з урахуванням основних закономірностей його перебігу; здійснює управління його якістю; володіє вміннями, необхідними для реалізації Базового компонента дошкільної освіти в Україні та чинних освітніх програм; визначає завдання і зміст різних видів діяльності дітей раннього і дошкільного віку на основі програм дошкільної освіти;
- вживає заходів щодо збереження фізичного і психічного здоров'я дітей та власного здоров'я;
- проєктує педагогічні заходи із залученням фахівців суміжних галузей

(психологів, соціальних педагогів, логопедів, учителів, лікарів, фізичних реабілітологів тощо) та батьків для реалізації завдань всебічного розвитку дітей;

- здійснює суб'єкт-суб'єктну взаємодію і міжособистісне спілкування з дітьми раннього та дошкільного віку;
- володіє технологіями організації розвивального середовища в групах дітей раннього і дошкільного віку;
- аналізує дані про індивідуальний розвиток дитини та враховує їх в освітньому процесі закладу дошкільної освіти;
- застосовує інноваційні педагогічні технології виховання і навчання у освітньому процесі закладу дошкільної освіти;
- володіє технологіями дошкільної інклюзивної освіти; організовує групове й індивідуальне навчання і виховання дітей з особливими потребами;
- планує освітній процес у закладах дошкільної освіти; розробляє плани та конспекти різних форм освітньої діяльності дітей раннього та дошкільного віку з урахуванням вікових особливостей та індивідуальних відмінностей;
- дотримується етики професійного спілкування у взаємодії з учасниками освітнього процесу;
- спілкується іноземною мовою у професійній та особистісній сферах діяльності;
- відповідально ставиться до виконання посадових обов'язків вихователя дітей дошкільного віку;
- здійснює професійну діяльність в процесі соціальної взаємодії відповідно до нормативно-правових, законодавчих актів України, наказів МОН України;
- демонструє навички письмової та усної комунікації державною мовою;
- уміє використовувати сучасні діагностичні методики для виявлення обдарованості у дітей раннього і дошкільного віку з метою врахування індивідуальних відмінностей та створення умов для їх подальшого розвитку;
- визначає та оцінює фактори, що впливають на професійну діяльність відповідно до вимог санітарно-гігієнічного режиму, охорони праці, техніки безпеки та протипожежної безпеки.

2. Методика та форма проведення

Форма проведення: комбінована

Завдання комплексного кваліфікаційного іспиту:

- 1) 25 тестових питань різних типів.
- 2) Практичне завдання.
- 3) Практичний кейс.

Комплексний кваліфікаційний іспит проводиться з використанням сервісних служб Google, зокрема: Google forms – для проведення тестування.

1. На початку іспиту студентки/студенти обирають білети.
2. За обраним номером білету виконують тестові завдання. На виконання тестів відводиться 40 хвилин.
3. Після перерви (30 хв) розпочинається друга частина іспиту.
4. Студентки/студенти, відповідно до обраного номеру, отримують від секретаря Екзаменаційної комісії білет, який містить практичне завдання та практичний кейс.
5. На підготовку до відповіді надається 20 хвилин.
6. Тривалість відповіді студентки/студента – 10-15 хвилин.

3. Критерії оцінювання

Оцінювання результатів складання комплексного кваліфікаційного іспиту здійснюється за 100-бальною шкалою оцінювання та відповідною рейтинговою оцінкою.

- 1) Виконання тестів оцінюється у 25 балів.
- 2) Виконання практичного завдання оцінюється у 40 балів.
- 3) Виконання практичного кейсу – 35 балів.

Критерії оцінювання тестових завдань

Номер	Кількість балів	Характеристика
Тести 1-25	Завдання оцінюється в 1 бал: 1 бал - вказано правильну відповідь; 0 балів - вказано неправильну відповідь або відповіді не надано. Максимальна кількість балів за дане завдання - 25 балів.	Допомагає оцінити вміння студентів визначати в повному обсязі поняття, принципи, форми та методи роботи.

Критерії оцінювання практичного завдання

Бали	Значення оцінки (характеристика відповіді)
33 – 40 балів	Практичне завдання виконано студенткою/студентом самостійно без помилок, вона/він вміють грамотно обґрунтовувати представлені результати, вміло оперують термінологією на основі глибоких знань програмного матеріалу.
25 – 32 бали	Наведено логічно правильну послідовність кроків виконання завдання. Деякі з ключових моментів обґрунтовано недостатньо. Допущено несуттєві помилки, що не впливають на правильність виконання завдання. Продемонстровано знання програмного матеріалу.
16 – 24 бали	Практичне завдання виконано, проте студентка/студент не вміють грамотно інтерпретувати одержані результати. Деякі з ключових моментів обґрунтовано недостатньо або не обґрунтовано. Можливі 1–2 помилки, що впливають на правильність виконання завдання. Отримана відповідь може бути неповною.
4 – 15 балів	У правильній послідовності виконання відсутні деякі етапи. Ключові моменти виконання практичного завдання не обґрунтовано. Отримана відповідь неправильна або завдання виконане не повністю.
0 – 3 бали	Відповідь студентки/студента відсутня або ж елементарна, зумовлена нечіткими уявленнями про закономірності і принципи дошкільної освіти.

Критерії оцінювання практичного кейсу

Бали	Значення оцінки (характеристика відповіді)
28– 35 балів	На основі ґрунтовних і системних знань з дошкільної педагогіки та дитячої психології, фахових методик запропоновано чітке вирішення ситуативного завдання. Відповідь студентки/студента характеризується точністю формулювань, логікою, креативністю. В якості аргументації студентка/студент наводить не лише програмний, а й додатковий матеріал. Відповідь віддзеркалює уміння оперувати теоретичними положеннями у системному їх зв'язку із практичними вміннями.
27 – 19 балів	Студентка/студент, на основі теоретичних положень, принципів дошкільної педагогіки, дитячої психології, фахових методик аналізують ситуативне завдання, наводять окремі приклади їхнього застосування в практичній діяльності, але не завжди можуть обґрунтовано довести їхню важливість, чітко окреслити сильні і слабкі сторони. Знання переважно обмежені компетентністю в

	рамках програмного матеріалу.
18 – 5 балів	Студентка/студент можуть самостійно застосовувати теоретичні знання в стандартних ситуаціях, відповідь логічна, але розуміння не є комплексним. Неналежно володіють навичками системного обґрунтування запропонованих рішень щодо планування освітнього процесу з дітьми дошкільного віку. Висновки щодо запропонованих рішень для ситуативного завдання мають чіткий, але переважно теоретичний характер. Відсутня (або недостатня) прикладна аргументація.
0 – 4 бали	Мінімально допустимий рівень виконання завдання, відповідь містить недоліки та помилки, виконання завдання характеризується недостатньою обґрунтованістю, фрагментарністю; у студента наявне мінімальне володіння теоретичним матеріалом з питань, наведених у ситуації.

Шкала відповідності оцінок.

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Критерії оцінювання знань та умінь студентів
A	90 – 100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними помилками.
B	82 - 89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок.
C	75 - 81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок.
D	69 - 74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності.
E	60 – 68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь).
F	1 – 59 балів	Незадовільно – незадовільний (досить низький) рівень знань (умінь).

4. Програма комплексного кваліфікаційного іспиту

1. Предмет дошкільної педагогіки.
2. Особистість дитини як об'єкт і суб'єкт виховання.
3. Зародження і розвиток дошкільної освіти за кордоном.
4. Розвиток теорії і практики дошкільної освіти в Україні.
5. Дошкільні заклади в системі освіти.
6. Програми виховання і навчання дітей дошкільного віку.
7. Мета і завдання виховання дітей дошкільного віку.
8. Особливості розвитку і виховання дітей раннього віку.
9. Фізичний розвиток і фізичне виховання дітей дошкільного віку.
10. Розумовий розвиток і розумове виховання дітей дошкільного віку.
11. Методи і форми організації навчання дітей дошкільного віку.
12. Заняття як основна форма організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти.
13. Моральний розвиток і моральне виховання дітей дошкільного віку.
14. Трудова діяльність дітей в закладі дошкільної освіти. Види та форми організації праці дітей дошкільного віку.
15. Естетичний розвиток та виховання.
16. Гра – провідний вид діяльності дитини дошкільного віку. Теорія гри.
17. Історія виникнення і розвитку української народної іграшки.
18. Використання іграшки в освітньому процесі ЗДО.
19. Організація предметно-ігрового середовища в умовах закладу дошкільної освіти.
20. Освітній процес у закладі дошкільної освіти.
21. Особливості планування освітнього процесу.
22. Взаємодія закладу дошкільної освіти й сім'ї щодо виховання дітей.
23. Форми і методи співпраці закладу дошкільної освіти й сім'ї.
24. Роль сім'ї у соціалізації дитини з особливими освітніми потребами.
25. Готовність дитини дошкільного віку до навчання у школі.
26. Наступність дошкільної та початкової освіти в умовах реформування загальної середньої освіти на засадах Концепції Нової української школи.
27. Особливості педагогіки партнерства в інклюзивному освітньому середовищі

ЗДО.

28. Види психолого-педагогічних послуг для дітей з особливими освітніми потребами в ЗДО.
29. Предмет дитячої психології, історія розвитку науки. Методи дитячої психології.
30. Психічний розвиток, умови і передумови. Соціалізація, її механізми.
31. Розвиток пізнавальної сфери дітей раннього і дошкільного віку.
32. Розвиток різних видів діяльності дітей від народження до 6 (7) років.
33. Розвиток емоційно-вольової сфери і дітей від народження до 6 (7) років.
34. Розвиток передумов особистості в немовлячому та ранньому віці.
35. Розвиток особистості дитини дошкільного віку.
36. Психологічна готовність дитини дошкільного віку до навчання у школі.
37. Рухливі ігри. Визначення, значення рухливої гри.
38. Теорія розвитку рухливих ігор.
39. Класифікація рухливих ігор.
40. Варіативність рухливих ігор та їх ускладнення.
41. Вимоги до підбору рухливих ігор при плануванні освітньої роботи з дітьми.
42. Методика проведення рухливих ігор.
43. Особливості проведення гри в різних вікових групах.
44. Методика проведення ігор-естафет, атракціонів.
45. Народні ігри та особливості їх проведення в різних вікових групах.
46. Значення, завдання, структура і зміст фізкультурного заняття.
47. Типи фізкультурних занять.
48. Методика проведення фізкультурних занять з дітьми різних груп.
49. Способи організації дітей на занятті.
50. Темп виконання фізичних вправ і дозування фізичного навантаження, моторна щільність.
51. Особливості змісту і методика проведення фізкультурних занять на повітрі (майданчику) в різні пори року.
52. Фізкультурно-оздоровчі заходи в режимі дня закладу дошкільної освіти.
53. Розмова вихователя з дітьми у повсякденному житті як метод розвитку

діалогічного мовлення.

54. Бесіда як метод розвитку діалогічного мовлення дошкільників.
55. Переказ літературних творів.
56. Творче розповідання, його значення. Умови для складання творчих розповідей дітьми.
57. Прийоми навчання творчого розповідання.
58. Вивчення дітьми віршів на пам'ять.
59. Особливості запам'ятовування дітьми віршів.
60. Куточок книги в роботі закладу дошкільної освіти.
61. Освітнє значення куточка природи в закладі дошкільної освіти.
62. Ділянка закладу дошкільної освіти.
63. Методи та форми ознайомлення дітей з природою.
64. Спостереження в природі, їх значення, види, зміст у кожній віковій групі.
65. Структура спостережень. Особливості організації і методика керівництва в різних вікових групах.
66. Пошуково-дослідна діяльність дітей.
67. Ігри з природним матеріалом, значення, умови для них.
68. Дидактичні ігри природничого змісту, види методики керівництва в різних вікових групах.
69. Словесні методи ознайомлення дітей з природою.
70. Експерсії та прогулянки з дітьми в природу, відмінність експерсій від прогулянок.
71. Організація і методика проведення експерсій і прогулянок на природу в різних вікових групах.
72. Значення та завдання формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку.
73. Форми організації навчання дошкільників елементарної математики.
74. Роль наочності у навчанні елементарної математики. Види наочного матеріалу і вимоги до нього.
75. Формування уявлень про кількість у різних вікових групах.
76. Етапи розвитку діяльності лічби у молодшому дошкільному віці.

77. Методика ознайомлення з утворенням чисел та навчання кількісної і порядкової лічби.
78. Методика ознайомлення з цифрами та арифметичними задачами дітей старшого дошкільного віку.
79. Формування уявлень про величину предметів у дітей різних вікових груп.
80. Особливості сприйняття величини предметів дітьми молодшого дошкільного віку.
81. Особливості виміральної діяльності дітей старшого дошкільного віку.
82. Методика ознайомлення дітей старшого дошкільного віку з поняттями глибини, ваги, загальноприйнятими мірами: сантиметром, метром, літром, кілограмом.
83. Формування уявлень про геометричні фігури у дітей різних вікових груп.
84. Розвиток орієнтування у просторі в різних вікових групах.
85. Розвиток орієнтування у часі в різних вікових групах.
86. Ознайомлення старших дошкільників з календарем як взаємопов'язаною системою мір часу.
87. Формування у старших дошкільників умінь вимірювати час за годинником, розвиток у них здатності планувати у часі свою діяльність.
88. Значення образотворчого мистецтва та конструювання для всебічного розвитку дітей дошкільного віку.
89. Методика навчання малювання дітей дошкільного віку в різних вікових групах.
90. Значення декоративного малювання для виховання і розвитку дітей дошкільного віку.
91. Методика навчання дітей дошкільного віку ліплення.
92. Методика навчання дітей дошкільного віку аплікації.
93. Методика навчання конструювання дітей різних вікових груп у ЗДО.

*Зразок завдань екзаменаційного білета
комплексно кваліфікаційного іспиту*

Білет № _____

Тестові завдання

Завдання 1 – 15 мають по декілька варіантів відповіді, з яких лише ОДНА правильна. Виберіть правильну відповідь.

1. Метою дошкільної освіти є:

- А. виконання рішень педагогічної ради;
- Б. робота з підвищення педагогічної культури педагогів;
- В. формування особистості дитини, підготовка до школи.

2. Галузь педагогіки, яка вивчає закономірності виховання дітей у сім'ї – це:

- А. соціальна педагогіка;
- Б. етнопедагогіка;
- В. сімейна педагогіка.

3. Автором теорії «вільного виховання» є:

- А. Г. Сковорода;
- Б. Ж.-Ж. Руссо;
- В. Й.-Г. Песталоцці.

4. Праця дітей дошкільного віку, спрямована на підтримання чистоти і порядку в приміщенні, на відведеній ділянці, допомога дорослим при організації режимних процесів – це:

- А. побутова праця;
- Б. господарсько-побутова праця;
- В. праця в природі.

5. Ігри, в яких ігрова діяльність має яскраво виражений самодіяльний і творчий характер, називаються:

- А. народними;
- Б. творчими;
- В. розважальними.

6. Провідним видом пам'яті дитини дошкільного віку є:

- А. довільна пам'ять;
- Б. мимовільна пам'ять;
- В. логічна пам'ять.

7. Мовлення дитини, яке виникає під час діяльності та звернене до самої себе називається:

- А. контекстним;
- Б. ситуативним;

В. егоцентричним.

8. Провідною діяльністю дітей дошкільного віку є:

- А. гра;
- Б. навчання;
- В. спілкування з однолітками.

9. Мислення дітей раннього віку переважно є:

- А. образним і словесним;
- Б. наочно-дійовим;
- В. наочно-дійовим і образним.

10. Експеримент – це:

- А. активний метод вивчення психіки дитини;
- Б. спеціально організована форма дослідження психічного розвитку дитини;
- В. навмисно створені умови.

11. Провідною діяльністю періоду немовляти є:

- А. емоційне спілкування;
- Б. предметна діяльність;
- В. ігрова діяльність.

12. Щоб забезпечувати розвиток дитини, педагог має знати:

- А. загальні закономірності розвитку дітей;
- Б. індивідуальні особливості кожного вихованця;
- В. загальні закономірності розвитку дітей та їх індивідуальні особливості.

13. Знаряддєві дії – це дії:

- А. у яких один предмет (знаряддя) впливає на інші предмети;
- Б. за допомогою яких дитина орієнтується в довкіллі;
- В. за допомогою яких дитина пізнає навколишню дійсність

14. Дитяча психологія вивчає:

- А. розвиток психічних процесів дитини;
- Б. формування особистості дитини;
- В. факти і закономірності психічного розвитку дитини.

15. Розвиток інтелектуальних почуттів пов'язаний зі становленням:

- А. пізнавальної діяльності;
- Б. ігрової діяльності;
- В. навчальної діяльності.

Завдання 16 – 20 мають по декілька правильних відповідей. Оберіть їх.

16. До періодів дошкільного віку належать:

- 1. період новонародженості;
- 2. період немовляти;
- 3. молодший дошкільний вік;
- 4. середній дошкільний вік;

5. старший дошкільний вік.

17. До комплексу загартовувальних процедур із дітьми дошкільного віку належать:

1. повітряні ванни;
2. гігієнічні процедури;
3. водні процедури;
4. сонячні ванни;
5. повноцінний сон.

18. Увага дітей дошкільного віку має такі особливості:

1. нетривала зосередженість, схильність до значних коливань;
2. мимовільність;
3. залежність від виду занять;
4. неспроможність переключення на власний розсуд з одного об'єкта на інший за відсутності довільної психічної регуляції;
5. залежність від стану здоров'я;
6. залежність від віку дітей;
7. слабкий розподіл уваги (неможливість одночасно виконувати два або більше видів діяльності).

19. Зміст сенсорного виховання охоплює:

1. розвиток слухової чутливості;
2. формування моральних уявлень;
3. розвиток фонематичного і музичного слуху;
4. розвиток рухового апарату;
5. розвиток вміння вслухуватись і розрізняти звуки;
6. розвиток тактильної чутливості;
7. розвиток нюхових і смакових відчуттів.

20. Особливості притаманні праці дітей дошкільного віку:

1. тісний зв'язок з грою;
2. умовність, відсутність суспільно значущого результату;
3. виховна значущість праці;
4. здатність мотивувати трудову діяльність;
5. реалізація вмінь у самостійно обраній сфері діяльності.

Встановіть відповідність:

21. Між методами морального виховання та їхніми групами:

I. Методи формування моральної поведінки.	1. Привчання.
II. Методи формування моральної свідомості.	2. Переконання у формі роз'яснення.
III. Методи стимулювання почуттів і відношень.	3. Навіювання.
	4. Вправи.
	5. Приклад.

- 6. Заохочення.
- 7. Керівництво діяльністю.
- 8. Етична бесіда.
- 9. Покарання.

22. Між поняттями та їхніми визначеннями:

- I. Співвідносні дії.
  - II. Комплекс поживлення.
  - III. Знаряддєві дії.
  - IV. Прогресивні рухи і дії.
  - V. Гальмівні рухи і дії.
1. Система позитивних емоційно-рухових реакцій дитини у відповідь на появу в полі зору людини.
  2. Рухи і дії, які сприяють розвитку дитини, отриманню нових вражень від навколишнього світу.
  3. Рухи і дії, які стримують розвиток, відсторонюють дитину від навколишнього світу.
  4. Дії, мета яких полягає у маніпуляції з двома або декількома предметами, їхніми частинами у певні просторові відношення (складання, нанизування, добирання за величиною, формою, розміщення у певному порядку).
  5. Дії, в яких один предмет використовується для впливу на інші предмети.
  6. Зовнішні прояви системи рухових реакцій дитини.

23. Між видами уяви та її характеристиками:

- I. Відтворювальна (репродуктивна) уява.
  - II. Мимовільна уява.
  - III. Творча уява.
  - IV. Довільна уява.
1. Цілеспрямоване відтворення і перетворення отриманих раніше вражень
  2. Цілеспрямоване, усвідомлене відтворення і перетворення отриманих раніше вражень
  3. Процес усвідомлення отриманих раніше вражень
  4. Процес створення людиною образів об'єктів на основі опису, схем, креслень, нотних записів тощо
  5. Процес створення нових, оригінальних образів та ідей

24. Встановіть послідовність етапів обстеження предметів дитиною дошкільного віку:

	виокремлення основних частин предмета, визначення його властивостей
	визначення просторового розміщення одних частин предмета стосовно інших
	повторне цілісне сприймання предмета, закріплення враження
	сприймання цілісного предмета, створення загального враження про нього

виокремлення дрібніших частин предмета, з'ясування їхнього просторового розміщення стосовно основних частин предмета
--

Завершіть речення

25. Спеціально організована, динамічна взаємодія педагога і дітей, спрямована на забезпечення їхнього навчання, виховання, розвитку – це _____.

Практичне завдання

Складіть програмовий зміст та план-конспект заняття з цікавої математики для дітей середньої групи, де будуть розв'язані такі завдання: знайомство з цифрою 4; закріплення просторових відношень: праворуч, ліворуч, попереду, за; вміння лічити предмети.

Практичний кейс

Вихователь пропонує дітям оформити магазин іграшок. Іграшок багато, вони яскраві, але лежать безладно. У магазині оформлюють дві полицки, куди ставлять іграшки відповідних розмірів: великі, маленькі. Дітей розподіляють на дві підгрупи, кожна оформлює свою полицку: один учасник розставляє іграшки, всі інші члени підгрупи приносять їх.

1. Проаналізуйте хід дидактичної гри (вправи). Підберіть назву, зазначте вік дітей, мету.
2. Визначте, це дидактична гра чи вправа. Уточніть відмінності між дидактичною грою і дидактичною вправою. Обґрунтуйте свою думку.
3. Враховуючи психологічні особливості дітей зазначеного віку, доведіть доцільність використання у навчанні дошкільників дидактичних ігор та вправ.

Зразок відповіді

Виконання тестового завдання

Тестове завдання виконується за посиланням в програмі Google forms.

Практичне завдання

Складіть програмовий зміст та план-конспект заняття з цікавої математики для дітей середньої групи, де будуть розв'язані такі завдання: знайомство з цифрою 4; закріплення просторових відношень: праворуч, ліворуч, попереду, за; вміння лічити предмети.

Відповідь:

Тема: Число і цифра 4. Просторові відношення: праворуч, ліворуч, попереду, за.

Мета: ознайомити дітей із числом і цифрою 4; розвивати вміння лічити предмети; закріпити навички розміщення предметів справа, зліва, попереду, за; виховувати самостійність.

Матеріали: *демонстраційний:* фланелеграф, чотири картинки із зображенням зерняток, чотири картинки із зображенням снігурів, картинки із зображенням

лисиці, зайчика, вовка, ведмедя, оленя, ялинки; картка з цифрою 4;
роздавальний: набір карток із цифрами від 1 до 4, набори лічильних паличок.

Перебіг заняття

1. Психогімнастика.

2. Ознайомлення з числом і цифрою 4. Лічба в межах 4.

- На дошці - три картинки із зображенням снігурів.
  - Даринка взимку щодня виносить птахам зернятка. Скільки сьогодні прилетіло снігурів? *(Три.)*
  - А скільки зерняток винесла Даринка? *(Три.)*
- Висновок: пташок стільки ж, скільки і зерняток. Їх порівну.
- Пізніше прилетів ще один снігур. *(Вихователька додає одну картинку.)*
  - Скільки стало снігурів? *(Чотири.)*
  - Чого більше: зерняток чи пташок? А менше?
  - Чи вистачить пташкам зерняток? Як зробити, щоб стало порівну?
(Додати ще одне зернятко або прибрати одну пташку.)
- Вихователька пропонує додати одне зернятко.
- Скільки стало пташок? Зерняток?
- Вихователька показує цифру 4.
- Це цифра 4. Вона вказує на чотири предмети .

3. Гра «Знайди своє місце».

- У дітей на столах картки із зображеннями цифр 1, 2, 3, 4.
- Покладіть перед собою цифри від 1 до 3. Як ви думаєте, після якої цифри ми поставимо цифру 4? Покладіть картку з цифрою 4.
  - Яка цифра стоїть зліва від цифри 4?
  - Між якими цифрами стоїть цифра 2? 3?

4. Фізкультхвилинка.

Діти ходять по колу, примовляючи:

- Совонька - сова, велика голова,
Сиділа, сиділа та й полетіла.

Після цих слів діти розводять руки в сторони, ходять по кімнаті, ніби літають.
Вихователька плескає в долоні чотири рази, і діти знову стають у коло.

5. Продовження ознайомлення з числом і цифрою 4.

- Візьмемо цифру 4 в подорож зимовим лісом. Скажіть, у зимовому лісі дерева з листочками чи без?
- Чому взимку дерева скидають листя? Чи про всі дерева ми можемо це сказати?
- Яке дерево залишається зеленим?
- Викладіть на столі з лічильних паличок чотири деревця.

Завдання вчить схематично зображувати той чи інший предмет, розвиває дрібну моторику рук, уяву. Деякі діти досить швидко можуть впоратися, тому

завдання можна ускладнити, запропонувавши викласти дерева, використовуючи палички, що лежать на столі. Наприклад, завдання може звучати так: доповніть малюнок паличками таким чином, щоб утворилося дерево. Так само можна обмежити в кількості паличок, що використовуються.

6. Гра «Хто живе в зимовому лісі».

Вихователька розкладає на столі картинки із зображенням тварин.

– Хто взимку в лісі не спить? Назвіть цих тварин.

Розгляньте картинки, що лежать на столі, і оберіть зображення тварин, яких ми можемо зустріти в зимовому лісі.

– Скільки картинок ви обрали? (*Заєць, лисиця, вовк, олень - чотири картинки.*) Діти пояснюють, чому не обрали ведмедя. Знайдіть цифру, що позначає число звірів. Далі вихователька викликає по черзі дітей і просить розмістити цих тварин на фланелеграфі біля ялинки: справа від ялинки розташуйте зайчика, лисичку – праворуч від зайчика, вовка – зліва від ялинки, а оленя – ліворуч від вовка.

Якщо дозволяє час, можна запропонувати дітям гру «Відгадай». Діти заплющують очі, а вихователька змінює місцями тварин. Потім діти розплющують очі й говорять, які тварини змінилися місцями і де стоять зараз.

7. Підсумок заняття.

– З якою цифрою ви ознайомилися?

– Яку кількість предметів позначає цифра 4?

Практичний кейс

Вихователь пропонує дітям оформити магазин іграшок. Іграшок багато, вони яскраві, але лежать безладно. У магазині оформлюють дві полицки, куди ставлять іграшки відповідних розмірів: великі, маленькі. Дітей розподіляють на дві підгрупи, кожна оформлює свою полицку: один учасник розставляє іграшки, всі інші члени підгрупи приносять їх.

1. Проаналізуйте хід дидактичної гри (вправи). Підберіть назву, зазначте вік дітей, мету.

2. Визначте, це дидактична гра чи вправа. Уточніть відмінності між дидактичною грою і дидактичною вправою. Обґрунтуйте свою думку.

3. Враховуючи психологічні особливості дітей зазначеного віку, доведіть доцільність використання у навчанні дошкільників дидактичних ігор та вправ.

Відповідь:

Представлений вид діяльності є дидактичною вправою для дітей молодшої вікової групи. Назвати таку вправу можна, наприклад, «Магазин іграшок». Її метою може бути: закріпити знання дітей про розмір предметів та їхнє взаємне розміщення в просторі; сприяти розвитку у дітей пізнавальних психічних процесів (відчуття, сприймання, мислення, пам'яті, уваги та уваги), а також розумових дій (аналізу,

синтезу, систематизації, класифікації); активізувати словник дітей словами: магазин, вітрина, полиця (верхня, нижня), розмір, великий, маленький.

З методичної точки зору організація і проведення дидактичної вправи здійснена правильно. Дітей зацікавлено діяльністю, повідомлено завдання, способи їх виконання та умови, які дозволять зробити діяльність успішною і результативною. Також дітей розподілили на команди, кожній з них повідомили завдання.

Як відомо, між дидактичною грою і дидактичною вправою є багато спільних рис. І дидактична гра, і дидактична вправа призначені, в першу чергу, навчити дитину, допомогти їй у цікавій і захопливій формі засвоїти нові знання, сформувати практичні уміння і навички, або закріпити засвоєні раніше теоретичні знання у практичній діяльності. Але є між ними і ряд суттєвих відмінностей.

Основною метою дидактичної вправи є надання дитині можливостей без примусу, з власної волі повторювати одноманітні дії з метою їх якнайкращого засвоєння. Натомість дидактична гра має подвійну мету: дитина має як засвоїти нові знання (чи сформувати нові уміння та навички), так і отримати задоволення від самого процесу гри. Також структура дидактичної гри передбачає обов'язкову наявність ролей. Як бачимо, у наведеному прикладі такий структурний компонент відсутній, що дає нам можливість наполягати на тому, що перед нами зразок саме дидактичної вправи.

Як відомо, у молодшому дошкільному віці провідним видом діяльності дітей є предметна діяльність і розвивається (звісно, за активної участі дорослих) новий вид діяльності – сюжетно-рольова гра, що буде провідним впродовж всього дошкільного віку.

Провідна діяльність має ряд ознак, що відрізняють її від інших її видів, які також присутні у житті дитини. До них відносять такі:

- діяльність відповідає віковим потребам і можливостям дитини;
- діяльність є цікавою для дитини;
- в ході зазначеної діяльності дитина може засвоювати і закріплювати нові знання;
- в її процесі дитина також має можливість формувати нові і закріплювати сформовані раніше практичні уміння і навички.

Оскільки гра є провідною діяльністю в дошкільному віці, то використання для навчання дидактичних ігор і вправ є цілком доцільним.

5. Рекомендовані джерела

Література, що рекомендується для підготовки до комплексного кваліфікаційного іспиту, визначається викладачами на основі списків, що подаються в програмах з навчальних дисциплін: законодавчо-нормативних актів, монографій, посібників, підручників.

1. Базовий компонент дошкільної освіти. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Виховання дітей раннього віку в закладах дошкільної освіти різних типів: монографія / С. А. Васильєва, Н. В. Гавриш, В. В. Рагозіна. за наук. ред. Н. В. Гавриш. — Кропивницький : ІМЕКС - ЛТД, 2021 — 226 с.
3. Дитина. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років / наук.кер. проєкту: О.В. Огнев'юк; авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богініч [та ін.]. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 304 с.
4. Загородня Л., Титаренко С., Барсуковська Г. Фізичне виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2018. 272 с.
5. Крутій К. Л. Проєктування освітнього простору дошкільного навчального закладу як умова розвитку здібностей дитини / Запорізький обл. ІППО. URL: <http://www.ukrdeti.com/nauka.php?ar=1>.
6. Дошкільна освіта у сучасному соціокультурному просторі : зб. наук. праць. Вип. 4./ за заг. ред. О. А. Гнізділової, відпов. ред. Н. В. Ковалевська. – Полтава: ФОП Цьома С.П., 2020. – 210 с
7. Максименко Д. Розвиток розумової діяльності дітей дошкільного віку. Харків : Центр учбової літератури, 2021. 192 с.
8. Дошкільна освіта: проблеми, пошуки, інновації: збірник наукових і навчально-методичних праць. Вип. 10 / за заг. ред. О. В. Ковшар, К. Є. Суятинової. - Кривий Ріг : КДПУ, 2022. - 439 с.
9. Педагогічні технології інклюзивного навчання. Харків : Кенгуру, 2018. 160 с.
10. Акименко С. П. Фартушок надягаємо – казку враз пригадаємо : посібник для дітей раннього віку. Дошкільне виховання. 2021. № 8. С. 40.
11. Поніманська Т. Дошкільна педагогіка. Київ : Академія, 2018. 448 с.
12. Присяжнюк Л. А., Карук І. В., Стахова І. А. Основи природознавства з методикою : практикум з навчальної дисципліни для студентів. Вінниця, 2018. 142 с.
13. Про дошкільну освіту : Закон України : За станом на 20.05.2020 № 2628-III. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#>.
14. Про освіту : Закон України : За станом на 24.06.2020 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#>.

15. Акименко С. П. Як ми Лисичку і Журавля помирили : конспект заняття для дітей середньої групи. Палітра педагога. 2021. № 12. С. 12–13.

16. Холковська І.Л. Методика виховної роботи з обдарованими дітьми. Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2018. 172 с.

17. Шаповалова О.В. Роль сім'ї у дошкільній освіті: теорія і практика: навч. посіб. для студ. вищих навчальних закладів. Суми : Редакційно-видавничий відділ СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2019. 225с.

18. Шевців З. Основи інклюзивної педагогіки. Харків : Центр учбової літератури, 2020. 248 с.

19. Андрущенко Л. О., Бушанова Т. А. Роль пошуково-дослідницької діяльності дітей дошкільного віку. Особистісно-професійна компетентність педагога: теорія і практика : збірник наукових статей, 2021. С. 13–15.

6. Матеріали довідкового характеру і технічні засоби, дозволені для використання під час іспиту

1. Дитина. Освітня програма для дітей від 2 до 7 років / наук.кер. проєкту: О.В. Огнев'юк; авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богініч [та ін.]. К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 304 с.
2. Заєць Д. В. Малі епічні жанри як самобутнє явище дитячого фольклору. Пріоритети розвитку початкової освіти в контексті становлення Нової української школи : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (24 березня 2021 року) / за заг. ред. Т. І. Шанскової. Житомир, 2021. С. 98–99.
3. Дитяча дошкільна література та виразне читання : навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів з курсу за змішаною формою навчання / І. В. Середа. – Миколаїв: Видавець Румянцева Г. В., 2023. – 142 с.